דין נטילת ידים לשאר דברים

עב. אלו דברים שצריכים נטילת ידים במים: הקם מהמטה, היוצא מבית הכסא ומבית המרחץ, והנוטל צפרניו, והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו, והחופף ראשו, וההולך בין המתים, ומי שנגע במת, ומי שמפלא כליו, והמשמש מטתו, והנוגע בכנה, והנוגע בגופו בידו במקומות המכוסים. [וכן המקיז דם, והמסתפר והמתגלח, ועוד, וכמו שיבואר לקמן]

ומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל ידיו, אם תלמיד חכם הוא תלמודו משתכח, ואם אינו תלמיד חכם **יוצא מדעתו.** [ש"ע סי' ד סי"ח]

ויש שכתבו עוד, שמי שעשה אחד מכל אלו ולא נטל ידיו, ארחותיו מקולקלים, ותפלתו אינה נשמעת. [מדרש חופת אליהו, במנורת המאור אלנקאוה ח"ג עמ' תפח]. **ופרטי הדינים יתבארו לקמן.**

Activities That Necessitate Washing Hands

Day 67

General list

72) Following any of these activities, one must wash hands: upon waking up, exiting a restroom or after bathing in a public bathhouse, trimming one's hair or beard, trimming one's nails, taking off one's shoes, touching one's feet, massaging one's scalp, walking among graves or corpses, touching a corpse, delousing garments, marital relations, touching lice, touching parts of the body that are usually clothed. The *Shulḥan Arukh* added: after bloodletting.

Consequences of not washing hands

If someone fails to wash his hands after any of these activities, he is liable to suffer consequences. If he happens to be a Torah scholar, he will forget the knowledge he has learned. If he is not a Torah scholar, he will lose his common sense.[220] Other authorities wrote that such a person must be following corrupted paths in life, and his prayers will be ignored. In the following halakhot, please find the details of these rules.

220. This list is taken from the *Shulḥan Arukh* (4:18). The *Mishna Berura* (4:47) cited the *Eliya Rabba* explaining that "losing one's common sense" means that one will be unable to make proper judgments and therefore will succumb to sin. This is parallel to our Sages' teaching (*Sotah* 3a) that "A person sins only after becoming insane to some degree."

The *Kaf Haḥayim* Palachi (8:34) states: "If he happens to be a Torah scholar, he will forget the knowledge he has learned. If he is not a Torah scholar, he will lose his common sense." This is a fitting punishment since it is essential to sanctify one's daily habits in order to acquire Torah knowledge. If someone allows impure influences to infect him, Torah knowledge flees his presence. See more about this in the preface to this *Siman*.

עג. מקצת מהדברים הנ"ל נוטלים הידים משום רוח רעה, והם: הקם מן המטה מן השינה, והיוצא מבית הכסא, והמשמש מטתו, וההולך בבית הקברות, וההולך בתוך ד' אמות של מת. ובאלו נוטל ג' פעמים לסירוגין.

ויש דברים שצריכים נטילה מפני נדנוד רוח רעה: היוצא מבית המרחץ, והנוטל צפרניו, [והגוזז שערו]. ובאלו נוטל פעם אחת מעיקר הדין.

ויש דברים שאין צריכין נטילה כי אם רחיצה כל דהו משום נקיות, ואלו הן: הנוגע במקומות המכוסים שבגופו, וכן החופף בראשו והמפלא כליו, והנוגע בכינה. [ראה בא"ח תולדות הלי טז-יז]. ויבואר לקמן דין כל אחד ואחד.

עד. בכל הדברים הנ"ל, צריך שיטול ידיו דוקא במים. ואם אין לו מים, ורוצה להתפלל או לברך, ינקה ידיו בכל מידי דמנקי. אמנם לכתחילה ראוי שיטול ידיו עד סוף פרק כף היד. ואם אין לו מים עד סוף קשרי אצבעותיו. [הלכה ברורה עמ' קה]

To dispel harmful forces

73) Regarding some of these activities, the reason why it is necessary to wash hands is in order to dispel harmful spiritual forces that have contaminated the hands. This includes someone who wakes up in the morning, who exits a restroom, who has engaged in marital relations, who has been in a cemetery or who has been within four cubits of a human corpse. In all these cases it is necessary to wash each hand alternately three times.

Other activities cause the hands to be contaminated with a much weaker harmful force. This includes bathing in a public bathhouse and trimming one's hair or nails. In these cases, it is sufficient to rinse each hand one time.

For hygiene only

Then there are activities that make one's hands dirty and must be washed as a matter of hygiene. This includes someone who touches parts of his body that are normally covered with clothing, who massages his scalp, who removes lice from his garments and who touches a louse.[221] In the following halakhot, the rules regarding each of these cases will be fully explained.

How to cleanse the hands

74) In all these cases, it is necessary to wash hands with water. If no water is available and someone needs to pray or recite a blessing, he may wipe his hands clean and that is sufficient. If he has very little water, it is sufficient to wash his fingers up to the knuckles, but normally he must wash his hands up to the wrists. If

221. The source for this list is the *Ben Ish Hai* (*parashat Toledot* halakhot 16 and 17. Although he did not mention one who trims his hair, in that case as well a harmful force contaminates one's hands as explained below in halakha 108. The *Ben Ish Hai* included in this list someone who touches feet, but it is omitted here since Maran the Rishon Letziyon ruled that it is best to wash hands three times after touching feet, as explained below in halakha 105. Likewise, the *Ben Ish Hai* ruled that after touching shoes one must wash hands only because of hygiene, but Maran the Rishon Letziyon's opinion is that this contaminates one's hands with a harmful force and therefore one should wash hands three times, as explained below in the footnote to halakha 99.

ואם ליכלך ידו בטיט וברפש דאין בו משום רוח רעה, אין צריך רק לקנח מקום המלוכלך בלבד ודי. [משנ"ב ס"ק לח, כה"ח ס"ק סד]

עה. אין צריך בכל הנ"ל שיטול דוקא בכלי. [ראה כה"ח ס"ק סא, ילקו"י עמ' שצ]. והמחמיר ליטול מכלי, תבא עליו ברכה. [הלכה ברורה עמ' קה]

עו. נטילה שעושה כדי להסיר הרוח רעה השורה על ידיו, צריך למהר ליטול תיכף. [משנ"ב ס"ק לח, כה"ח ס"ק סד] ועל כן יש להחמיר ליטול ידיו בכל הדברים הנזכרים לעיל, אפילו כשאינו הולך להתפלל או לעסוק בדברי תורה, אלא הולך לעסקיו ולשאר דברי חולין, מפני שיש אומרים שבכל הדברים הנ"ל, רוח רעה שורה על ידיו, ואין להשאיר הרוח רעה על ידיו זמן רב. [הלכה ברורה עמ' קו]

היוצא מבית הכסא

עז. היוצא מבית הכסא צריך ליטול ידיו, ומעיקר הדין די בנטילה מהברז פעם אחת, ומכל מקום מנהגינו להחמיר ליטול ג' פעמים לסירוגין. ואין צריך כלי לנטילה זו. והמחמיר ליטול ידיו בכלי,

someone dirtied his hand in mud or soil, there is no issue of any harmful spiritual force. It is sufficient for him to wash only the part of his hand that is dirty.

Using a running faucet

75) In all these cases, one may wash hands by placing them under a running faucet. It is not necessary to pour water from a container manually onto one's hands, but anyone who takes the care to wash in this manner will receive a special blessing from Heaven.

Washing as soon as possible

76) In all the cases where the reason for washing is because of a harmful spiritual force, one should wash hands as soon as possible. Even if someone does not intend to pray or study Torah at this time, but wishes to tend to some mundane matter, he still must wash hands as soon as possible. Some *Poskim* warned that the longer one allows such a harmful force to remain on one's hands, the more likely it is that harm will result.[222]

Exiting a Restroom

How to cleanse the hands

77) One must wash hands after exiting a restroom with at least *revi'it* of water. Technically, it is sufficient to rinse one's hands one time under a running

Day 68

222. The *Halakha Berura* (page 106) cited the responsa *Lev Hayim* Palachi (Vol. I, #63) explaining that in all these cases one must wash hands to dispel some harmful spiritual force, and therefore even if one is not planning to engage in any mitzvah activity one must wash hands as soon as possible. The *Mishna Berura* (4:41) explained that when someone touches shoes he must wash his hands for the purposes of hygiene but not because of any harmful force. In that case, it is not necessary to wash hands immediately after touching the shoes. According to the *Lev Hayim*, however, there is an element of some harmful spiritual force in every case.